

Sygn. akt II Ca 771/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 kwietnia 2022 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sądu Okręgowego Dariusz Iskra

Protokolant Sekretarz sądowy Przemysław Ochal

po rozpoznaniu w dniu 7 kwietnia 2022 roku w Lublinie, na rozprawie

sprawy z powództwa B. D.

przeciwko M. G.

o zapłatę:

1) kwoty 10000 zł (dziesięć tysięcy złotych) z odsetkami ustawowymi od dnia 31 maja 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

2) kwoty 13240,32 zł (trzynaście tysięcy dwieście czterdzieści złotych trzydzieści dwa grosze) z odsetkami ustawowymi od dnia 23 maja 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

3) kwoty 10890,14 zł (dziesięć tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt złotych czternaście groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 27 lipca 2018 roku do dnia zapłaty

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego L. z dnia 30 czerwca 2020 roku, w sprawie (...)

I. oddała apelację w części dotyczącej rozstrzygnięcia oddalającego powództwo o zapłatę kwoty 13240,32 zł (trzynaście tysięcy dwieście czterdzieści złotych trzydzieści dwa grosze) z odsetkami ustawowymi od dnia 23 maja 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty;

II. uchyła zaskarżony wyrok w części obejmującej rozstrzygnięcie oddalające powództwo o zapłatę:

1) kwoty 10000 zł (dziesięć tysięcy złotych) z odsetkami ustawowymi od dnia 31 maja 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

2) kwoty 10890,14 zł (dziesięć tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt złotych czternaście groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 27 lipca 2018 roku do dnia zapłaty

i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu L. do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sygn. akt II Ca 771/20

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 29 kwietnia 2022 roku

W pozwie z dnia 19 kwietnia 2019 roku wniesionym do Sądu Rejonowego L. w dniu 16 maja 2019 roku, powód – B. D. wniósł o zasądzenie od pozwanej – M. G.:

1) kwoty 10000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 31 maja 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

2) kwoty 13240,32 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 23 maja 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

3) kwoty 10890,14 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 27 lipca 2018 roku do dnia zapłaty

oraz o zasądzenie od pozwanej kosztów procesu według norm przepisanych (k. 2-6).

W uzasadnieniu pozwu powód podniósł między innymi, że strony były małżeństwem od dnia 7 stycznia 1995 roku, a w dniu 2 lutego 2005 roku zawarły w formie aktu notarialnego umowę o wyłączenie wspólności ustawowej małżeńskiej.

Powód wskazał, że pozwana była ubezpieczona w KRUS jako rolnik, a powód był ubezpieczony jako członek rodziny rolnika. W związku z powstaniem zadłużenia z tytułu składek powód w dniu 30 maja 2014 roku dokonał wpłaty kwoty 10000 zł, a w dniu 26 lipca 2018 roku kwoty 10890,14 zł. Powód wskazał, że spłacił zobowiązanie na rzecz KRUS w łącznej kwocie 20890,14 zł, a zatem należy mu się od pozwanej zwrot całości tej kwoty.

B. D. wskazał, że kwota 13240,32 zł stanowi połowę kwoty zapłaconej przez niego w dniu 22 maja 2014 roku Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym L. W. C., prowadzącemu sprawę egzekucyjną (...), który egzekwował dług bankowy stron.

*

M. G. wniosła o oddalenie powództwa (k. 43).

*

Wyrokiem z dnia 30 czerwca 2020 roku Sąd Rejonowy L. oddalił powództwo (k. 87).

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy ustalił, że B. D. i M. G. zawarli związek małżeński w dniu 7 stycznia 1995 roku. Do dnia 2 lutego 2005 roku strony łączył ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej. W dniu 2 lutego 2005 roku w strony zawarły w formie aktu notarialnego umowę o wyłączenie wspólności ustawowej małżeńskiej. W dniu 21 września 2005 roku Sąd Okręgowy w L. rozwiązał związek małżeński stron.

Sąd Rejonowy ustalił, że w trakcie trwania wspólności majątkowej małżeńskiej M. G. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników jako płatnik (w okresie od dnia 23 grudnia 1994 roku do dnia 1 stycznia 2007 roku oraz w dalszych okresach), zaś powód B. D. podlegał z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników jako małżonek płatnika (w okresie od dnia 7 stycznia 1995 roku do dnia 30 czerwca 2001 roku). Z podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników wynikał ustawowy obowiązek opłacania składek na to ubezpieczenie w określonym ustawą terminie płatności, z czego powód i pozwana nie wywiązywali się terminowo, co spowodowało zadłużenie wobec Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, wystawienie tytułów wykonawczych (zarówno na oboje małżonków, jak i tylko na pozwaną za okres, gdy powód nie podlegał ubezpieczeniu) i zabezpieczenie należności poprzez wpis hipoteki przymusowej w księgach wieczystych gospodarstwa.

Sąd Rejonowy ustalił, że B. D. dokonał wpłat na poczet zaległości objętych okresem, gdy strony łączyła wspólność majątkowa małżeńska w łącznej kwocie 20890,14 zł (wpłata 10000 zł w dniu 30 maja 2014 roku oraz wpłata 10890,14 zł w dniu 26 lipca 2018 roku). Pozostała część zadłużenia została spłacona przez pozwaną poprzez wpłaty na układy ratalne zawierane w wierzytelności przez pozwaną oraz poprzez wpłaty z Urzędu Skarbowego na tytuły wykonawcze wystawione na pozwaną.

Sąd Rejonowy ustalił, że strony posiadały również zadłużenie wobec (...) w W. z tytułu umowy rachunku bankowego z dnia 3 kwietnia 2002 roku, zawartej z Bankiem (...) Spółką Akcyjną, która to wierzytelność była następnie przedmiotem cesji.

Sąd Rejonowy ustalił, że Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym L. J. Z. prowadził postępowanie egzekucyjne w sprawie (...) z wniosku wierzyciela – (...) w W.. Tytuł wykonawczy – nakaz zapłaty z dnia 16 listopada 2011 roku, wydany przez Sąd Rejonowy L. w sprawie (...) (...), zapatrzony w klauzulę wykonalności w dniu 14 lutego 2012 roku, został wystawiony tylko na powoda – B. D.. Powód w dniu 22 maja 2014 roku uiścił kwotę 26480,65 zł, czym spłacił całość należności objętej tytułem i postępowanie egzekucyjne zostało umorzone postanowieniem z dnia 23 maja 2014 roku.

Sąd Rejonowy ustalił, że w Sądzie Rejonowym (...) toczyło się postępowanie w sprawie (...) w przedmiocie podziału majątku wspólnego. Wniosek został złożony przez M. G. w dniu 21 lipca 2014 roku. W dniu 14 lutego 2018 roku strony zawarły ugodę, w treści której z ustaliły, że w skład wspólnego majątku wchodzi:

a) nieruchomość gruntowa o powierzchni 4,6900 ha, w skład której wchodzi działka numer (...), położona w miejscowości K., oraz działki numer (...), położone U., dla której prowadzona jest jedna księga wieczysta numer (...), o wartości 93800 zł, przy czym działka numer (...) została podzielona na działki numer (...) o powierzchni 0,2543 ha i numer (...) o powierzchni 0, (...) , zgodnie z opinią biegłego sądowego z zakresu geodezji K. S. z dnia 15 maja 2017 roku,

b) udział w wysokości 1/4 w nieruchomości gruntowej o powierzchni 0,5300 ha, stanowiącej działkę numer (...) położoną w U., dla której prowadzona jest księga wieczysta numer (...), o wartości 2650 zł.

Sąd Rejonowy ustalił, że strony dokonały zgodnego podziału majątku wspólnego poprzez przyznanie wymienionych wyżej składników B. D.. B. D. w dniu zawarcia ugody dokonał zapłaty na rzecz M. G. kwoty 45000 zł tytułem spłaty. M. G. oświadczyła, że taką kwotę otrzymała. Ponadto strony oświadczyły, że ugoda czyni zadość wszelkim roszczeniom z przedmiotowej sprawy.

Sąd Rejonowy ustalił, że postanowieniem z dnia 14 lutego 2018 roku Sąd umorzył postępowanie w sprawie o podział majątku wspólnego.

Sąd Rejonowy ustalił, że w piśmie z dnia 15 kwietnia 2019 roku B. D. wezwał M. G. do zapłaty łącznej kwoty 34130,46 zł z należnymi odsetkami, jako sumy kwot zapłaconych przez powoda z tytułu zadłużenia w KRUS i z tytułu długów bankowych.

Sąd Rejonowy wskazał dowody, na podstawie których dokonał ustaleń faktycznych, oraz przedstawił swoje stanowisko w zakresie oceny dowodów.

Sąd Rejonowy wskazał, że ze względu na treść art. 618 § 3 k.p.c. w zw. z art. 567 § 3 i art. 688 k.p.c. małżonek nie może dochodzić roszczeń o zwrot nakładów po zapadnięciu prawomocnego postanowienia o podziale majątku wspólnego. Art. 618 § 3 k.p.c., który zastosowanie znajduje w sprawach o podział majątku wspólnego, wprowadza swoistą prekluzję, bowiem roszczenia niezgłoszone w sprawie o zniesienie współwłasności (odpowiednio – w podziale majątku wspólnego) albo nieprzekazane do tego postępowania nie mogą być dochodzone po zapadnięciu prawomocnego postanowienia.

Sąd Rejonowy wskazał, że B. D. wszelkie roszczenia z tytułu spłaty ze swojego majątku osobistego zadłużenia, które zostało zaciągnięte w dacie obowiązywania wspólności majątkowej małżeńskiej, dokonanej po ustaniu wspólności, a przed zapadnięciem prawomocnego postanowienia w przedmiocie podziału majątku wspólnego, powinien zgłosić w postępowaniu toczącym się w sprawie (...) „Na gruncie” sprawy o podział majątku wspólnego strony zgodnie ustaliły zarówno skład majątku wspólnego, jak i dokonały jego podziału z odpowiednią spłatą, co wyczerpywało wszelkie roszczenia z przedmiotowej sprawy. Zadłużenie stron powstało w całości w trakcie trwania wspólności majątkowej. Strony, dokonując podziału majątku i wzajemnych rozliczeń po ustaniu wspólności majątkowej, wiedziały

o istniejących zobowiązaniach i spłatach, które dokonały na ich poczet, lecz nie wnosiły o rozliczenie dokonanych nakładów, a wręcz przeciwnie, zawierając ugodę wskazały, iż wyczerpuje to wszelkie roszczenia stron.

*

Od wyroku z dnia 30 czerwca 2020 roku apelację wniósł B. D., reprezentowany przez pełnomocnika, zaskarżając wyrok w całości.

Wnioskodawca zarzucił:

„1) naruszenie przepisów prawa procesowego w postaci art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie swobodnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że:

a) powód B. D. wszystkie zadłużenia spłacił przed zapadnięciem prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie o podział majątku wspólnego, w sytuacji gdy zadłużenie wobec KRUS w zakresie kwoty 10890,14 zł powód spłacił w dniu 26 lipca 2018 roku, a więc po zawarciu ugody w sprawie o podział majątku wspólnego, a tym samym nie mógł zgłosić tego roszczenia w postępowaniu o podział majątku wspólnego;

b) strony w sprawie (...) Sądu Rejonowego L. dokonały całościowego podziału majątku wspólnego, w sytuacji gdy intencją stron było dokonanie częściowego podziału, co powoduje, że powód w dalszym ciągu zgłasza roszczenia z tytułu spłaty ze swojego majątku wspólnego, zadłużenia powstałego w dacie obowiązywania wspólności majątkowej małżeńskiej”¹.

Powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez zasądzenie od M. G. na swoją rzecz kwoty 34130,73 zł, z odsetkami:

1) od kwoty 10000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 31 maja 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

2) od kwoty 13240,32 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 23 maja 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

3) kwoty 10890,14 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 27 lipca 2018 roku do dnia zapłaty.

Powód wniósł również o zasądzenie od pozwanej na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k. 98-102).

÷

W odpowiedzi na apelację M. G., reprezentowana przez pełnomocnika, wniosła o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów postępowania za pierwszą i drugą instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego, z odsetkami ustawowymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty (k. 128-131).

÷

Na rozprawie w dniu 7 kwietnia 2022 roku pełnomocnik powoda popierał apelację. Pełnomocnik pozwanej wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie kosztów postępowania od powoda na rzecz pozwanej według norm przepisanych (k. 145v).

*

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Na wstępie należy wskazać, że w niniejszej sprawie do rozpoznania apelacji mają zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu obowiązującym od dnia 7 listopada 2019 roku.

Przepis art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1469) stanowi, że do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustaw zmienianych w art. 1 i art. 5, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Do wniesionej apelacji nie ma natomiast zastosowania przepis art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw.

÷

Apelacja powoda jest bezzasadna w części dotyczącej rozstrzygnięcia oddalającego powództwo o zapłatę kwoty 13240,32 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 23 maja 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty. W tej części apelacja powoda podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

W rozpoznawanej sprawie bezsporny jest fakt, że w dniu 14 lutego 2018 roku M. G. i B. D. zawarli ugodę w sprawie (...) o podział majątku wspólnego, toczącej się przed Sądem Rejonowym L. W treści ugody strony wskazały, jakie prawa majątkowe wchodzi w skład majątku wspólnego. M. G. i B. D. uzgodnili, że nieruchomości oznaczone w ugodzie i udział w nieruchomości oznaczonej w ugodzie przypadają B. D., który zobowiązał się do uiszczenia spłaty na rzecz M. G. w kwocie 45000 zł i kwotę tę uiszczył w dniu zawarcia ugody.

Jednocześnie M. G. i B. D. oświadczyli, że „ugoda czyni zadość wszelkim roszczeniom z przedmiotowej sprawy” (postanowienie zawarte w punkcie 4 ugody) (k. 309v akt sprawy (...)Sądu Rejonowego L..

Przepis art. 917 k.c. stanowi, że przez ugodę strony czynią sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać.

Uгода może być zawarta w postaci ugody sądowej. Zawarcie ugody sądowej stwarza stan „powagi rzeczy ugodzonej” w zakresie praw podmiotowych i roszczeń objętych ugodą, co oznacza między innymi, że wygasają roszczenia, co do których strony poczyniły sobie w ugodzie wzajemne ustępstwa.

W sprawie o podział majątku wspólnego B. D. zgłosił w stosunku do M. G. roszczenie o rozliczenie kwoty 26480 zł, zapłaconej Komornikowi Sądowemu przy Sądzie Rejonowym L. na poczet długów egzekwowanych w sprawie (...), wskazując, że zapłata nastąpiła tytułem spłaty długu zaciągniętego przez M. G. w Banku (...) Spółce Akcyjnej. Zgłoszenie roszczenia z omawianego tytułu nastąpiło w piśmie procesowym z dnia 18 października 2016 roku, przesłanym do Sądu Rejonowego w dniu 20 października 2016 roku, a odpis pisma pełnomocnik B. D. przesłał pełnomocnikowi M. G. (k. 171-184).

Zawarcie przez strony ugody sądowej w dniu 14 lutego 2018 roku w sprawie o podział majątku wspólnego i uzgodnienie, że „ugoda czyni zadość wszelkim roszczeniom z przedmiotowej sprawy” oznacza między innymi, że strony ustaliły, iż B. D. nie uzyska zaspokojenia zgłoszonego roszczenia, a tym samym oznacza, że roszczenie to wygasło.

Powództwo o zapłatę kwoty 13240,32 zł, stanowiącej połowę zapłaconej przez B. D. kwoty, jest zatem bezzasadne. To samo dotyczy roszczenia o zapłatę odsetek od tej kwoty od dnia 23 maja 2014 roku do dnia zapłaty. Skoro wygasła bowiem wierzytelność o spełnienie świadczenia pieniężnego, to tym samym wygasło roszczenie o zapłatę odsetek za fakt opóźnienia w jego spełnieniu.

Tylko ubocznie należy wskazać, że zapłacona Komornikowi w dniu 22 maja 2014 roku kwota 26480,65 zł tylko częściowo stanowiła zapłatę długów, które były wspólnymi długami B. D. i M. G. z tytułu niespłaconego kredytu bankowego. Częściowo wpłata pokryła koszty egzekucyjne, a ich powstanie wiązało się wyłącznie z zachowaniem

B. D., który pomimo stwierdzenia wierzytelności tytułem egzekucyjnym z dnia 16 listopada 2011 roku, a następnie tytułem wykonawczym z dnia 14 lutego 2012 roku, nie spełnił świadczenia dobrowolnie, doprowadzając do wszczęcia postępowania egzekucyjnego i powstania związanych z nim kosztów.

÷

Apelacja powoda jest zasadna w części dotyczącej rozstrzygnięcia oddalającego powództwo o zapłatę:

1) kwoty 10000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 31 maja 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku i z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty,

2) kwoty 10890,14 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 27 lipca 2018 roku do dnia zapłaty,

choć częściowo z innych przyczyn niż podniesione w jej treści jako zarzuty apelacyjne.

We wskazanym zakresie zaskarżony wyrok podlega uchyleniu, a sprawa przekazaniu Sądowi Rejonowemu L.do ponownego rozpoznania, ponieważ Sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednoznacznie podkreślono, że nierozpoznanie istoty sprawy – w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. – oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego².

W rozpoznawanej sprawie nie można określić jednoznacznie przyczyny częściowego nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji. Przyczyną tą jest albo przyjęcie przez ten Sąd, że przepis art. 618 § 3 k.p.c. dotyczy również skutków prawnych zawarcia ugody sądowej w sprawie o podział majątku wspólnego albo uznanie przez Sąd Rejonowy, że zawarta przez strony w dniu 14 lutego 2018 roku ugoda sądowa dotyczyła również roszczeń, których powód dochodzi w rozpoznawanej sprawie albo obie wskazane podstawy. Uzasadnienie wyroku Sądu pierwszej instancji nie pozwala na zajęcie w tym zakresie jednoznacznego stanowiska, co utrudnia również jednoznaczną ocenę zarzutów podniesionych w apelacji powoda.

Wspólnym „mianownikiem” wskazanych wyżej przyczyn jest niedokonanie przez Sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych co do tego, czy i jaka część kwot zapłaconych przez B. D. na rzecz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego obejmowała składki na ubezpieczenie społeczne przypisane do ubezpieczenia M. G., a także, czy i jaka część tych kwot obejmowała składki na ubezpieczenie społeczne przypisane do ubezpieczenia B. D..

÷

Przepis art. 618 § 1 zd. 1 k.c. stanowi, że w postępowaniu o zniesienie współwłasności sąd rozstrzyga także spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności, jak również wzajemne roszczenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy.

Przepis art. 618 § 3 k.c. stanowi, że po zapadnięciu prawomocnego postanowienia o zniesieniu współwłasności uczestnik nie może dochodzić roszczeń przewidzianych w paragrafie pierwszym, chociażby nie były one zgłoszone w postępowaniu o zniesienie współwłasności.

Powołane wyżej przepisy mają odpowiednie zastosowanie w postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej. Zastosowanie to następuje przy tym na zasadzie podwójnego odesłania. Przepis art. 567 § 3 k.p.c. stanowi bowiem, że do postępowania o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, a zwłaszcza do odrębnego postępowania w sprawach wymienionych w paragrafie pierwszym stosuje się odpowiednio przepisy o dziale spadku.

Przepis art. 567 § 1 k.p.c. stanowi, że w postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd rozstrzyga także o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym

oraz o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie podlegają zwrotowi.

Przepis art. 688 k.p.c. stanowi, że do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, a w szczególności art. 618 § 2 i 3.

Przepis art. 618 § 3 k.p.c. ma zatem odpowiednie zastosowanie w postępowaniu o podział majątku wspólnego – na podstawie art. 688 k.p.c., a następnie na podstawie art. 567 § 3 k.p.c.

Odpowiedność tego zastosowania musi uwzględniać fakt, że majątek wspólny w znaczeniu wynikającym z przepisów regulujących postępowanie o podział tego majątku obejmuje z reguły zbiór praw majątkowych (więcej niż jedno), a składniki tego majątku to nie tylko rzeczy będące przedmiotem współwłasności łącznej, ale także inne wspólne prawa majątkowe, w tym także wierzytelności w stosunku do osób trzecich. Po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej każdemu z małżonków przysługuje przy tym udział w majątku jako takim (w masie majątkowej), jak i udziały w poszczególnych prawach majątkowych wchodzących w skład tego majątku.

Skutki prawne, o jakich mowa w przepisie art. 618 § 3 k.p.c., powstają w związku z wydaniem prawomocnego postanowienia o zniesieniu współwłasności rzeczy. W odniesieniu do spraw o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej skutki prawne, o jakich mowa w przepisie art. 618 § 3 k.p.c., powstają w związku z wydaniem prawomocnego postanowienia o podziale majątku wspólnego.

Skutki prawne wynikające z przepisów art. 618 § 3 k.p.c. w zw. z art. 688 k.p.c. i w zw. z art. 567 § 3 k.p.c. nie łączą się z zawarciem ugody sądowej w sprawie o podział majątku wspólnego. Niemożność dochodzenia w przyszłości roszczeń dodatkowych związanych z majątkiem wspólnym lub też roszczeń o dokonanie dodatkowego podziału nie wynika z samego faktu zawarcia ugody sądowej w sprawie o podział majątku wspólnego, lecz z tego, jaki jest przedmiotowy zakres ugody. Jeżeli strony nie objęły ugodą oznaczonych składników majątkowych lub roszczeń o spełnienie świadczeń dodatkowych, możliwe jest domaganie się w przyszłości podziału uzupełniającego lub też dochodzenie roszczeń dodatkowych.

Objęcie ugodą sądową składników majątkowych i roszczeń dodatkowych może mieć postać pozytywną (strony dokonują podziału składników majątkowych lub zobowiązują się do zaspokojenia roszczeń dodatkowych) albo negatywną (strony uznają, że oznaczone składniki majątkowe nie istnieją lub prawa do nich przysługują tylko jednemu małżonkowi lub osobie trzeciej, a w związku z tym nie dokonują ich podziału; w odniesieniu do roszczeń dodatkowych strony uznają, że roszczenia te nie istnieją lub też strony rezygnują z ich zaspokojenia, ewentualnie dokonują ich kompensaty).

W odniesieniu do roszczeń dodatkowych ściśle związanych z oznaczonymi składnikami majątku wspólnego można przyjąć, że ugoda sądowa dotycząca takich składników obejmuje również w sposób dorozumiany roszczenia dodatkowe (na przykład o zwrot pożytków, nakładów, wynagrodzenie za korzystanie z konkretnej rzeczy), chociaż nie ma w tym zakresie automatyzmu.

W odróżnieniu od postanowienia sądu o podziale majątku wspólnego małżonków, ugoda sądowa dotycząca podziału takiego majątku może obejmować również istniejące w chwili zawarcia ugody i niewykonane jeszcze zobowiązania małżonków względem osób trzecich. W takim wypadku ustalenia zawarte w ugodzie mają jedynie skutek względem osób zawierających ugodę i rzutują jedynie na aktualne lub przyszłe rozliczenia między nimi. W każdym razie brak w takiej ugodzie postanowień co do wspólnych, niewykonanych jeszcze zobowiązań, nie ma żadnego znaczenia z punktu widzenia możliwości dochodzenia w przyszłości roszczeń regresowych przez tego małżonka, który w całości lub w oznaczonej części wykonał zobowiązanie po zawarciu ugody o podział majątku wspólnego³.

Ugoda zawarta przez strony w dniu 14 lutego 2018 roku nie obejmowała roszczenia B. D. o zwrot (rozliczenie) kwoty 10000 zł zapłaconej w dniu 30 maja 2014 roku tytułem składek na ubezpieczenie społeczne rolników.

Ugoda ta nie obejmowała również niewykonanego jeszcze w dniu zawarcia ugody zobowiązania stron do zapłaty zaległych składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Zapłaty zadłużenia z tego tytułu B. D. dokonał dopiero w dniu 26 lipca 2018 roku, a więc długo po zawarciu ugody.

÷

Jak już wyżej wyjaśniono, wyrazem nierozpoznania istoty przez Sąd pierwszej instancji było niedokonanie przez ten Sąd ustaleń faktycznych co do tego, czy i jaka część kwot zapłaconych przez B. D. na rzecz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego obejmowała składki na ubezpieczenie społeczne przypisane do ubezpieczenia M. G., a także czy i jaka część tych kwot obejmowała składki na ubezpieczenie społeczne przypisane do ubezpieczenia B. D..

Powód domagał się zwrotu przez M. G. całości zapłaconych przez siebie na rzecz KRUS kwot tytułem składek na ubezpieczenie rolnicze. Brak szczegółowych ustaleń Sądu pierwszej instancji nie pozwala na jednoznaczną ocenę zasadności żądania powoda, chociaż już w świetle ustalonych w sprawie okoliczności zasada ta budzi w części uzasadnione wątpliwości.

Z przepisów art. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2022 r. poz. 933 – tekst jednolity) wynika, że ubezpieczenie społeczne rolników obejmuje, na zasadach określonych w tej ustawie, przede wszystkim rolnika.

Przepis art. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku stanowi, że przepisy ustawy dotyczące ubezpieczenia rolnika i świadczeń przysługujących rolnikowi stosuje się także do małżonka rolnika, chyba że ten małżonek nie pracuje w gospodarstwie rolnika ani w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem rolnym.

Przepis art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku stanowi, że składki na ubezpieczenie za każdego ubezpieczonego opłaca rolnik. Jeżeli działalność rolnicza jest prowadzona na rachunek kilku osób, obowiązek opłacenia składki ciąży na nich solidarnie.

Z powołanych przepisów wynika, że rolnik i małżonek rolnika podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników ponoszą solidarną odpowiedzialność za zapłatę składek.

Z przepisów art. 8 i 17 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku wynika, że składkę na ubezpieczenie wypadkowe, chorobowe i macierzyńskie oraz składkę na ubezpieczenie emerytalno-rentowe nalicza się i pobiera za każdego ubezpieczonego.

Pomimo solidarnej odpowiedzialności rolnika i małżonka rolnika za zapłatę składek na ubezpieczenie społeczne rolników, w stosunkach wewnętrznych między nimi dług z tytułu składki przypadającej na daną osobę jest długiem tej osoby. Oznacza to, że zapłata przez jednego małżonka po ustaniu wspólności majątkowej składki przypadającej na drugiego małżonka uzasadnia powstanie roszczenia regresowego o zwrot zapłaconej kwoty.

W rozpoznawanej sprawie do rozpoznania istoty sprawy konieczne jest poczynienie szczegółowych ustaleń co do tego, w jakiej wysokości i za jaki dokładnie okres istniało zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego za okres istnienia wspólnego ubezpieczenia powoda i pozwanej, jak również jakiego rodzaju zadłużenie pokryły wpłaty dokonane przez powoda, w szczególności, czy i jaka część tych wpłat stanowiła pokrycie składek przypadających na M. G., a jaka część przypadających na B. D..

Przepis art. 376 § 1 zd. 1 k.c. stanowi, że jeżeli jeden z dłużników solidarnych spełnił świadczenie, treść istniejącego między współdłużnikami stosunku prawnego rozstrzyga o tym, czy i w jakich częściach może on żądać zwrotu od współdłużników.

Od tego, czy i jaka część kwot wpłaconych przez B. D. przypadała na składkę należną Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego od M. G., zależy zakres zasadności roszczenia regresowego powoda.

Zebrany w sprawie materiał procesowy nie daje podstaw do poczynienia tego rodzaju ustaleń. Z dokumentów pochodzących z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wynika jedynie, jakie wspólne zadłużenie istniało w dniu 6 lutego 2017 roku (k. 11; k. 205 akt sprawy (...)), w jakim okresie M. G. i B. D. podlegali społecznemu ubezpieczeniu rolników, jakie tytuły wykonawcze zostały wystawione na dłużników i za jakie okresy, a także jakie kwoty zostały wpłacone przez B. D. i na zaległości za jakie okresy zostały zaksięgowane (k. 47-47v). Wpłata dokonana przez powoda w dniu 26 lipca 2018 roku została przy tym zarachowana przez wierzyciela częściowo w sposób odmienny niż wskazany na potwierdzeniu wpłaty (k. 10, 47).

Należy również zwrócić uwagę, że z potwierdzeń wpłat przedstawionych przez pozwaną wynika, że przynajmniej jedna z nich dokonana została ze wskazaniem, że dotyczy należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne za okres, w którym strony pozostawały we wspólności majątkowej i były objęte ubezpieczeniem rolniczym (k. 40).

Mając na uwadze powyższe rozważania, należało uchylić zaskarżony wyrok we wskazanym zakresie i w tej części przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

*

Na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy pozostawił Sądowi Rejonowemu Lublin-Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Sąd Okręgowy nie orzekł o kosztach postępowania odwoławczego, ponieważ w związku z częściowym uchyleniem wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazaniem sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania, wyrok Sądu Okręgowego nie jest orzeczeniem kończącym sprawę w drugiej instancji w znaczeniu określonym przez przepisy art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c.

*

Z tych wszystkich względów i na podstawie powołanych wyżej przepisów Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

1 Przytoczono dosłowne brzmienie zarzutów apelacyjnych.

2 Por.: wyrok SN z dnia 23 września 1998 roku, II CKN 897/97, OSN C 1999, z. 1, poz. 22; wyrok SN z dnia 23 września 1998 roku, II CKN 895/97, Lex nr 35067; wyrok SN z dnia 12 lutego 2002 roku, I CKN 486/00, Lex nr 54355; wyrok SN z dnia 12 września 2002 roku, IV CKN 1298/00, Lex nr 80271; wyrok SN z dnia 11 października 2002 roku, I CKN 1063/00, Lex nr 515435; wyrok SN z dnia 21 października 2005 roku, III CK 161/05, Lex nr 178635; wyrok SN z dnia 27 marca 2008 roku, II UK 86/07, Lex nr 461645; wyrok SN dnia 17 kwietnia 2008 roku, II PK 291/07, Lex nr 837059; wyrok SN z dnia 13 stycznia 2010 roku, II CSK 239/09, Lex nr 560847; wyrok SN z dnia 11 sierpnia 2010 roku, I CSK 661/09, Lex nr 737251; wyrok SN z dnia 26 stycznia 2011 roku, IV CSK 299/10, Lex nr 784969; postanowienie SN z dnia 3 czerwca 2011 roku, III CSK 330/10, Lex nr 885041.

3 Por. w odniesieniu do prawomocnego postanowienia o podziale majątku wspólnego: uchwała SN z dnia 27 lutego 2019 roku, III CZP 30/18, OSN C 2019, z. 9, poz. 87.